

Het dubbele leven van een congressist

INFORMELE KANTTEKENINGEN BIJ HET ZESDE CONGRES VAN DE SOCIALE INTERACADEMIALE

Voor het zesde congres van de Sociale Interacademiale hadden zich meer dan 250 studenten opgegeven. Vanwaar die grote belangstelling? Waren het de sprekers, die de deelname zo aantrekkelijk maakten? Boeide het onderwerp, „De Grote Stad”, al die studenten zo bijzonder, dat ze er een reis naar Wassenaar voor over hadden? Of lokte hen vooral het vooruitzicht enkele dagen uit de sleur en de verplichtingen van een lang trimester te stappen?

Er was in het conferentie-oord „De Haven” slechts plaats voor 150 deelnemers, zodat honderd anderen moesten worden teleurgesteld. Hebben de 150 gelukkigen nu in Wassenaar gevonden wat zij zochten, hetzij kennis, hetzij vertier? Het zou interessant wezen nu, een maand later, een enquête te houden onder de congresgangers, om na te gaan, wat hun van het congres het best is bijgebleven: de inhoud van de lezingen en discussies, of de gesprekken aan tafel, de wandelingen door de duinen, de nachtelijke voorvallen in en rond de slaapzalen, de snel opschietende symptomen antipathieën.

De motieven om het congres te bezoeken kunnen zeer verscheiden geweest zijn, en de indrukken die het heeft achtergelaten al evenzeer. Er heerst op zo'n congres een verborgen agenda, die naarmate de dagen vorderen, hoe langer hoe minder verborgen blijft, maar toch niet officieel bekrachtigd wordt. Op het moment, dat ze de overhand krijgt, vindt de officiële sluiting plaats; de volledige overgave aan de gezelligheid valt buiten het eigenlijke kader.

Elk congres gaat in zijn programma uit van het primaat van de geest — een gewaagde hypothese, waarover al menigeen in gezonde twijfel het hoofd heeft geschud. „Der Mensch ist, was er frisst”, — strikt genomen had Feuerbach gelijk, onze organismen, en daarmee de gedachten welke zich in deze organismen afspelen, worden in stand gehouden door de victualiën die we ze toedienen. De vraag is natuurlijk, of dit elementaire materialisme psychologisch reëel is. Een congres leent zich uitstekend om hierin enig inzicht te verschaffen. Wat ervaren de deelnemers als belangrijker, de inleidingen of de maaltijden?

De onrust die uitbrak, toen een der sprekers de hem toegemeten tijd verre overschreed en de koffiepauze alsmaar uitstelde door telkens een nieuw aspect te berde te brengen, wijst in de richting van een sterke occupatie met maag en mond onder de deelnemers. Het kan natuurlijk zijn, dat ook hun geesten zich ondervoed voelden met het geboden betoog; het lichamelijk onbehagen van het op harde stoelen op een droogje zitten had echter ongetwijfeld de overhand.

Er bestaat in onze cultuur een zekere aandrang tot integratie. In groepen en maatschappijen streeft men naar een zo gering mogelijke discre-

pantie tussen formele en informele organisatie. Van individuen wordt een behoorlijke rol-integratie verwacht; de verschillende rollen moeten met elkaar in overeenstemming te brengen zijn, ze mogen niet tegen elkaar indruisen. Deze neiging tot integratie heeft ongetwijfeld een functie die in termen van efficiency kan worden uitgedrukt: sociaal-organisatorische integratie bevordert communicatie en produktiviteit, individuele integratie brengt met zich het voordeel van integriteit — als iemand zijn rollen goed geïntegreerd heeft, zal zijn gedrag redelijk en voorspelbaar zijn, zodat wij op hem aan kunnen.

Op het congres van de Sociale Interacademie was deze integratie zo nu en dan heel moeilijk te bespeuren. De verborgen agenda bevatte enkele punten, die de officiële agenda zorgvuldig voor het slotfeest wilde bewaren. De eerste avond reeds namen drank en gossip al heel gauw de plaatsen in van sociologie en wijkgedachte in de gemoederen der deelnemers. De tweede avond geschiedde deze overgang nog soepeler, met als gevolg dat het merendeel der congressisten de derde dag inging met een kater, die het openstaan voor sociaal-wetenschappelijke denkbeelden aanzienlijk bemoeilijkte.

Dit dubbele leven der deelnemers lijkt me een kenmerk van de meeste congressen, en zeker van de meeste studentencongressen. Niet voor niets heten congressen zonder uitzondering vermoeiend. En niet voor niets hoort men wel dikwijls van vervelende en leuke congressen spreken, maar slechts zelden van vervelende en interessante.

Een goed congres, en ook dit is een vóórkomende combinatie, ontstaat wanneer het leuke en het interessante samenvallen. Daarom was ook de excursie naar Rotterdam het hoogtepunt van het congres der Sociale Interacademie. Onder een prachtige lentezon maakte men een rondvaart door de haven; intussen gaf een onzichtbare spreker via een luidspreker bekwaam en deskundig commentaar over tonnages en douane-regelingen. Men kon naar hem luisteren als men wilde; men kon ook naar de blauwe lucht staren waarin straaljagers vreemde figuren trokken, of een gesprek voeren over detective-romans. Eigenlijk, bedacht ik toen, moesten zo alle colleges gegeven worden: spelevarend op het water, de hoogleraar in de kajuit, de studenten onbezorgd en onbespied op het dek.

Dankzij de voortreffelijke zorgen van de congres-commissie werden de studenten in Rotterdam als personen van gewicht ontvangen en rondgeleid door de gemeente, door de stichting Havenbelangen, en door de B.P.M. De burgemeester van Rotterdam, Mr. G. E. van Walsum, hield persoonlijk een inleiding over de bestuurstechnische problemen van zijn stad, waarin hij niet naliet te verklaren dat het gemeentebestuur prijs stelt op de goodwill van de studenten in de sociale wetenschappen.

Tijdens deze hele excursie bestond nauwelijks enige discrepantie tussen de formele en de informele doelstellingen. De deelnemers werden in levende lijve geconfronteerd met de formeel subject-matter, waardoor hun belangstelling vanzelf gewekt werd. Omgekeerd waren de informele geneugten van gezelligheid en eten en drinken verwerkt in de wijze waarop deze

subject-matter gepresenteerd werd, zodat niemand zijn minder intellectualistische neigingen hoefde te verloochenen.

Trouwens, ook in de lezingen en discussies viel meer te waarderen dan alleen maar de intellectuele Wortlaut. De meeste aanwezigen maakten hier voor het eerst kennis met de sprekers. Uit hun reacties na afloop bleek telkens duidelijk, dat niet slechts wat er gezegd was, maar vooral de manier waarop en door wie dit geschiedde, hun belangstelling gaande hield.

Dit geldt over het algemeen als de voornaamste manifeste functie van zo'n congres. De studenten krijgen een indruk van wie de sociale wetenschappen in de praktijk vertegenwoordigen, en hoe zij dit doen. Zij leren hun ideeën kennen, en, niet minder belangrijk, de wijze waarop zij deze brengen. Uit dit soort observaties kunnen zij dan hun conclusies trekken: dat de meeste beoefenaren van de sociale wetenschappen kennelijk in hun vak geloven of in elk geval de schijn goed weten op te houden; dat zij er dikwijls een paar privé-opvattingen op na houden waarmee ze zich van hun collega's onderscheiden; dat zij op beslissende momenten de olympische sceptis hanteren van de man die de problemen te goed kent om nog een definitief oordeel te durven vellen.

Ook het onderling contact tussen de deelnemers was leerzaam. Sommigen droegen duidelijk het stigma van hun studiestad, maar als geheel onderscheidden ze zich nauwelijks van een willekeurige verzameling economen, juristen of weg- en waterbouwkundigen. De sociale wetenschappen worden bestudeerd door specialisten in spe, die aanstonds een goede baan hopen te bemachtigen, en daarin met toewijding het hun bedeelde lapje grond zullen cultiveren. Voor zover hun studie al enige ravage mag hebben aangericht in hun zekerheden, weten ze dat goed te verbergen. De meesten maken de indruk hun waarheden keurig in het gelid te hebben staan, veilig afgeschut van twijfel en verbijstering.

Tot zover mijn informele indrukken van de informele kanten van het congres. Wat de meer formele kanten betreft — naar verluidt bestaat de mogelijkheid dat de referaten binnenkort in druk zullen verschijnen. De ongeduldigen verwijs ik naar het voorgaande artikel.

J. GOUDSBLOM